

TERMINOLOXÍA

POR QUE FALAMOS DE
DISCAPACIDADE INTELECTUAL?

POSICIONAMENTO DE FADEMGA PLENA INCLUSIÓN GALICIA

FADEMGA

Plena
inclusión
Galicia

Por que facemos este posicionamiento

A linguaxe é unha ferramenta que condiciona a representación mental de calquera realidade. En relación coa discapacidade, reflectiu a concepción predominante en cada momento histórico, pasando de termos que poñían a forza na discapacidade para centrarse na persoa. Un progreso que se debe, en gran medida, ao traballo que veñen exercendo as organizacións, administracións e os colectivos da discapacidade, co desenvolvemento de políticas inclusivas e o apoio do ordenamento xurídico no recoñecemento de dereitos. Por iso, o avance debe ir acompañado da normativa, da valoración técnica, do que significa cada cousa, para distinguir a diversidade que hai dentro do mundo e tamén entre todas as persoas con discapacidade.

Na actualidade, políticos, investigadores, xornalistas... están comezando a empregar novos termos para dirixirse ou mencionar ás persoas con discapacidade nos medios de comunicación, en redes sociais, en congresos e xornadas.

Incluso as propias persoas con discapacidade e as organizacións do sector refírense á discapacidade con variedade de termos (persoas con capacidades diferentes, diversidade funcional...). Esta dispersión crea confusión na sociedade, que non sabe a que termo referirse e acaba actuando sen a normalidade desexada ao referirse a persoas con discapacidade. Ademais creamos a impresión de que as organizacións sociais non falamos do mesmo.

Por todo elo, cremos que é necesario aclarar á sociedade que termos consideramos máis adecuados para referirse á discapacidade intelectual e que todas as persoas que integran o movemento asociativo denominen ao colectivo da mesma maneira, para que haxa uniformidade nos nosos discursos e documentos.

Diferentes termo ao longo do tempo

O uso da terminoloxía, a forma na que nos referimos ás persoas con discapacidade intelectual ao longo da historia, foi unido á forma de facer, é dicir, foi sempre acompañado de como se prestaban os apoios e os servizos.

Dun modelo asistencialista, rehabilitador, onde as persoas non participaban, pasamos no momento actual, a favorecer o empoderamento, a reivindicación propia, os deseños de vida para cada persoa, a accesibilidade a bens, produtos e servizos, e a transformación cara a modelos de centros e servizos centrados en cada persoa.

Esta dinámica de apoios e de contexto social tamén tivo a súa correlación no ámbito terminolóxico: as persoas con discapacidade intelectual foron “subnormais”, logo “diminuídos” ou “deficientes”, logo “minusválidos”.

Nun ámbito máis científico, hai 50 anos falábase de “Atraso Mental”, termo que en Plena inclusión (entón FEAPS) acuñamos seguindo a terminoloxía da Asociación Americana. Con todo, coincidindo co comezo do novo século pasamos á denominación actual de “discapacidade intelectual”.

No ano 2001 os incipientes “grupos de persoas autoxestoras”, decidiron que querían ser chamadas así: persoas con discapacidade intelectual, termo que a nivel lexislativo adaptárase pouco tempo despois, e que tamén correspondía á tradución anglosaxoa do termo da Asociación Americana (People with Intellectual Disabilities).

En definitiva, nos cambios terminolóxicos evidenciouse tamén o cambio de enfoque: do paternalismo e sobreprotección, ao empoderamento e á inclusión. Definir a que nos referimos tamén nos empodera, porque concreta, define, e garante que se comprenda o que queremos dicir.

Obxectivos da comunicación en relación ás persoas con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento

No ano 2016 a Rede de Comunicación de Plena inclusión elaborou un documento ético onde recollía algunhas claves internas sobre a forma en que comunicamos.

En resumo, poderíamos destacar os seguintes obxectivos:

- Ofrecer unha imaxe normalizada e inclusiva das persoas con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento: debemos trasladar o que cada persoa é, o que fai, pensa, necesita, emprende, desenvolve...
- Concienciar e sensibilizar sobre as necesidades específicas destas persoas e o que cada un pode facer na súa contorna para incluílas (“unha sociedade máis xusta e solidaria”).
- Reivindicar os dereitos destas persoas con discapacidade intelectual, denunciando as súas discriminacións.
- Incluír a todas as persoas con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento, teñan máis ou menos necesidades de apoio.
- Fuxir da infantilización e o paternalismo.
- Lograr que a xente relacione o concepto “Plena inclusión”, que é moi amplo e xera confusión, co noso colectivo, ao que representamos.

Argumentario técnico dende o punto de vista periodístico

Ante o debate suscitado ao redor dos termos discapacidade/diversidade funcional, capacidades diferentes e outros, a Rede de Comunicación de Plena inclusión avoga por conservar o uso do termo “**persoas con discapacidade intelectual**” e non outros (diversidade funcional, capacidades diferentes...) polos seguintes motivos:

- Como se verá máis adiante, o termo “**Persoas con discapacidade**” é o que está recoñecido, consensuado e establecido legalmente dentro da **Convención da ONU sobre Dereitos das Persoas con Discapacidade**, ratificada polo noso país en 2007 e en vigor desde 2008, e por tanto o único que ten validez xurídica real, e explicitamente descrito pola disposición oitava da Lei 39/2006 para todas as disposicións normativas elaboradas polas Administracións Públicas no noso país.

Por todo iso, o cambio deste termo podería supoñer un desaxuste normativo na regulación da Atención, a Valoración da Situación Dependencia e a concesión de Axudas e Prestacións o que se traduciría nun menoscabo ao noso Ordenamento Xurídico e por tanto, aos Dereitos das persoas.

- O termo Discapacidade, con todo o seu percorrido histórico, xa forma parte do sentir común da maioría da sociedade, o que permitiu e permite que a cidadanía identifique eses vocábulos, o que axuda á normalización do concepto de “discapacidade”. Dita normalización contribúe a que as necesidades de apoio que demandan as persoas non sexan vistas como algo pexorativo senón como un Dereito ao que hai que dar resposta para garantir a igualdade de oportunidades e a inclusión de todas as persoas na nosa sociedade do benestar.

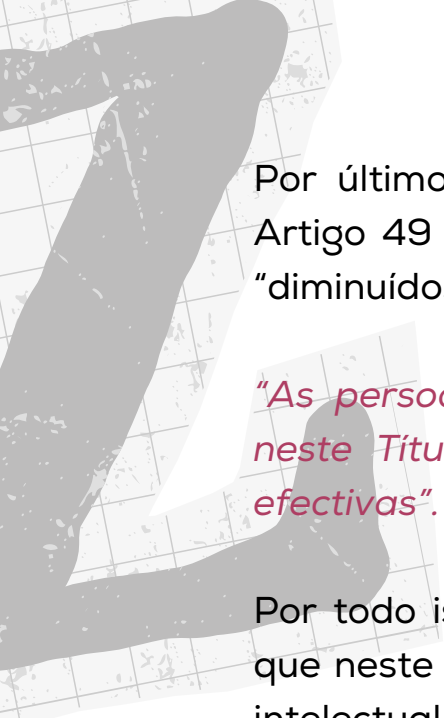
Cremos que usar termos como “Diversidade funcional” ou “Capacidades Diferentes” conleva invisibilizar o tipo de apoios ou necesidades que demanda a persoa contribuíndo ao uso de eufemismos e asimilación do colectivo de maneira desigual. Con diversidade funcional” ou “capacidades diferentes” a discapacidade non queda definida xa que se elimina a caracterización concreta e propia que nos permite identificar a súa natureza (física, intelectual, sensorial...).

- Por outra banda, dende a nosa experiencia como Movemento Asociativo que está en contacto e *feedback* continuo co gremio da Comunicación e o Xornalismo, sabemos que a economía de espazo e caracteres é un aspecto fundamental á hora de redactar e publicar unha nova. O uso de termos menos específicos que impliquen explicacións adicionais pode repercutir de forma negativa na presenza de informacións sobre o noso colectivo nos medios de comunicación, e por tanto, reducir a tan necesaria visualización do mesmo.

Debemos chamar ás cousas polo seu nome, evitando confusións pero respectando sempre a dignidade das persoas.

- Ademais, o uso de “diversidade funcional” ou “capacidades diferentes” non é correcto pois todas as persoas temos as mesmas necesidades, demandas, capacidades o que cambia dunha persoa a outra son as necesidades de apoio.

Por todo iso, pola bagaxe legal, social e de representatividade que neste momento ten referirnos a persoas con discapacidade intelectual, cremos e apoiamos o seu uso como a forma máis correcta de englobar e caracterizar o colectivo co que traballamos, e por tanto, defendemos que é a maneira máis eficaz para garantir o desenvolvemento dos Dereitos e Cidadanía das persoas.

Por último, no ano 2023 logrouse a tan ansiada reforma do Artigo 49 da Constitución española, substituíndose o termo de “diminuídos” polo de “persoas con discapacidade:

“As persoas con discapacidade exercen os dereitos previstos neste Título en condicións de liberdade e igualdade reais e efectivas”.

Por todo iso, pola bagaxe legal, social e de representatividade que neste momento ten referirnos a persoas con discapacidade intelectual, cremos e apoiamos o seu uso como a forma máis correcta de englobar e caracterizar o colectivo co que traballamos, e por tanto, defendemos que é a maneira máis eficaz para garantir o desenvolvemento dos dereitos e cidadanía das persoas.

Argumentación xurídica

A discapacidade é unha realidade social e ineludiblemente xurídica, que na actualidade enmárcase a nivel mundial na Convención Internacional sobre os Dereitos Humanos das Persoas con Discapacidade de Nacións Unidas e que se define como unha situación que resulta da interacción entre as persoas con limitacións -previsiblemente permanentes- e calquera tipo de barreiras que limiten ou impidan a súa participación plena e efectiva na sociedade, en igualdade de condicións coas demais persoas.

Previamente á firma desta Convención por parte do Estado Español, a **Lei 39/2006 de "Promoción da Autonomía Persoal e Atención ás persoas en situación de dependencia"**, -na súa disposición adicional oitava-, estableceu explicitamente que "As referencias que nos textos normativos efectúanse a «minusválidos» e a «persoas con minusvalía», entenderanse realizadas a «persoas con discapacidade». A partir da entrada en vigor da presente Lei, todas as disposicións normativas elaboradas polas Administracións Públicas utilizarán os termos «persoa con discapacidade» ou «persoas con discapacidade» para denominalas".

Ademais, en España, o recoñecemento dos dereitos das persoas con discapacidade está definido e enunciado na **Lei Xeral de dereitos das persoas con discapacidade (2013)** e da súa inclusión social coa definición do concepto de discapacidade acolléndose o modelo social da mesma e superando o referente médico das normas precedentes do pasado.

Por tanto, o concepto que recolle a lei e o utilizado socialmente debe unirse co fin de facilitar a comprensión e a comunicación dos grupos (xurídicos, políticos, terceiro sector...)

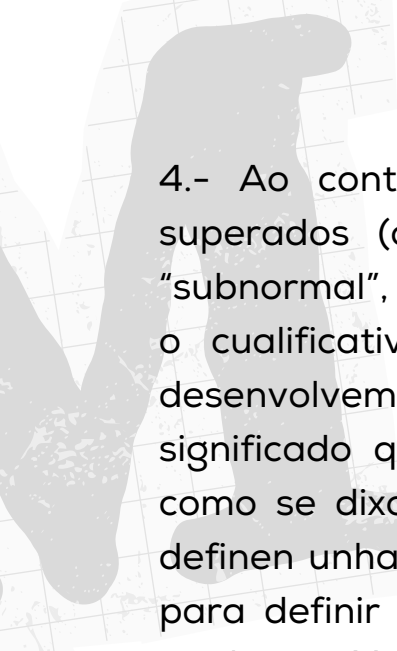
Posicionamento da Rede de Comunicación de Plena inclusión

Por todo o devandito anteriormente, como Rede de Comunicación consideramos que:

1.- En Plena inclusión debemos diferenciar claramente nos nosos discursos a esfera persoal –na que cada persoa ten os seus gustos, preferencias e formas de actuar propias–, do ámbito máis institucional –onde se actúa como portavoz ou representante dun colectivo maior e con ánimo de beneficiar dalgún modo a ese colectivo–.

2.- Consideramos que neste ámbito institucional, debemos adoptar o termo “persoas con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento” como o que mellor define e identifica o colectivo ao que representamos. Esta denominación debería utilizarse sempre por aquelas persoas que interveñan e actúen como portavoces da organización en calquera ámbito, incluídas as propias persoas con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento que asumen roles de portavocía e representación institucional.

3.- Consideramos este termo como o máis adecuado para identificar o noso colectivo, porque destaca a identificación do mesmo como “persoas” por encima da súa condición ou característica de “discapacidade intelectual ou do desenvolvemento”, pero sen obviar esta condición persoal. Deste xeito, non se eluden unha serie de necesidades de apoio, particulares e concretas do noso colectivo, que se deben ofrecer na súa contorna e que por tanto é importante reivindicar.

4.- Ao contrario do que ocorre con outros termos claramente superados (ou que mesmo adquiriron sentido pexorativo) como “subnormal”, “deficiente”, “minusválido”, “incapaz” ou “discapacitado”; o cualificativo de “persoa con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento” está socialmente aceptado e non adquiriu ningún significado que menosprece ou menoscabe á persoa. Unicamente, como se dixo, atribúe á persoa unhas características persoais que definen unha necesidade de apoio concreto, e que por tanto, serven para definir tamén a un colectivo con reivindicacións e aspiracións similares. Aínda que este termo está maduro, desgraciadamente nin sequera logramos desterrar aqueles que nos definían hai anos. Por tanto, consideramos que sería contraproducente introducir novas denominacións, máxime cando non achegan nada. A maioría da literatura que apoia a “diversidade funcional” contrapón este termo a deficiente, minusválido, etc. relacionando automaticamente “discapacidade” a estes, pero a discapacidade intelectual é un termo que os superou socialmente e considérase como unha característica sen matices pexorativos.

5.- Esta aceptación dáse tamén no resto do mundo: internacionalmente o termo “people with intellectual / learning disabilities” serve para definir ao colectivo e é usado polas principais organizacións europeas e mundiais que representan a estas persoas, como Inclusion Europe ou Inclusion International. Do mesmo xeito, as Administracións Públicas e lexislación vixente usan este termo con carácter institucional e legal.

6.- Cremos que termos como “capacidades diferentes” ou “diversidade funcional” acaban por diluír a súa natureza, e incorporando a persoas cunhas necesidades particulares e propias, nun “totum revolutum” onde –ao perder eses matices–, pérdese tamén a súa identidade. Maquillado por unha falsa aparencia de “linguaxe máis inclusiva”, o resultado de todo iso é que todas e todos somos diversos funcionais, pois funcionamos de forma diferente, e temos capacidades diferentes, teñamos ou non algunha discapacidade.

Por todo elo propoñemos...

- Definir ao noso colectivo co termo de “persoas con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento e as súas familias”, polo menos naqueles ámbitos que impliquen a difusión dús nosos proxectos e actividades: portavocía, representación institucional, intervencións en debates públicos, xornadas, declaracións en medios de comunicación, charlas etc.
- Incidir sempre en que ou esencial deste termo é a palabra **PERSOA** e que a discapacidade intelectual ou do desenvolvemento é unha característica máis, que implica uns apoios determinados na contorna. A maior ou menor capacidade de obrar dá persoa se modula en función deses apoios (máis apoios=menos dificultade).
- Todo iso deberá tamén trasladarse á linguaxe escrita, en documentos, folletos, webs e medios dixitais, publicacións impresas, e en xeral calquera material de difusión.
- Sobre todo debemos facer entender ás propias persoas con discapacidade intelectual –que cada vez están a adquirir maior protagonismo representativo e institucional–, as razóns que nos levan a utilizar este termo e non outros, e que o facemos para favorecer a súa visibilidade na sociedade.

FADEMGA

Falamos nas redes!

www.fademga.org

